

A KRIPTOVALUTÁK SZABÁLYOZÁSA – JOGI KIHÍVÁSOK ÉS KOCKÁZATOK

VARGA NORBERT¹, BIRHER NÁNDOR², KNOLL-CSETE EDIT³

Absztrakt

A Bitcoin és az Ethereum egyre inkább a közfigyelem középpontjába kerültek az elmúlt években. Mindkettő kriptovaluta, azaz decentralizált digitális eszköz, egy kódsor, amely fizetőeszközként – decentralizált fizetőeszközként – is használható. Értéküket nem a mögötte lévő fedezet, hanem a közmegállapodás generálja. A kriptoeszközök vonzerejét az adja, hogy lehetőséget teremtenek a biztonságos és egyszerű tranzakciókra két fél között, közvetítő nélkül. Mindkettő blokklánc technológián (a mindenkori összes tranzakciót tartalmazzák) alapuló digitális valuta. A kriptovaluták gyors térnyerésük miatt sajnos egyre inkább csalók és bűnözők célpontjaivá váltak⁴. A digitális valuták által kínált technológiai újítások és pénzügyi lehetőségek mellett tehát felmerül az etikai dimenzió kérdése is. Hogyan illeszkednek a kriptovaluták az etikai elvekhez, különös tekintettel a pénz etikájára, hiszen az általuk generált nyereséghez tulajdonképpen nem jut hozzá mindenki egyaránt. A digitális valuták anonimitása elősegítheti a pénzmosást, a terrorizmus finanszírozását és más illegális tranzakciókat. Ezenkívül aggályok merülnek fel a kriptovaluták energiafogyasztásával és környezeti hatásaival kapcsolatban is. Ezért a kriptovaluták hatékony szabályozására van szükség a csalások és visszaélések elleni küzdelemben, valamint a befektetők védelmében. A kriptovaluták használata ugyanis megnehezítheti az érintett felek személyazonosságának megállapítását (anonimitás és álnév), ami csalásra, pénzmosásra és más illegális tevékenységekre ösztönöz. A kriptovaluták ára jelentősen ingadozhat (volatilitás), ami jelentős anyagi veszteségeket okozhat a befektetőknek. A kibertámadások, hackelési incidensek és technikai hibák végső soron a kriptoeszközök elvesztéséhez vezethetnek (technológiai-biztonsági kockázatok).

Kulcsszavak: kriptovaluta, pénzügyi tranzakció, bitcoin, altcoin, token, kriptoeszköz

A kriptovaluták kialakulásának rövid történeti ismertetése

A kriptovaluták („crypto currencies”) relatíve olyan rövid történeti múlttal rendelkeznek, hogy meghatározásukat a korábbi, hagyományos lexikonokban, enciklopédiákban nem találhatjuk meg. Tágabb kontextusba helyezve őket, ezek a pénzügyi innovációk közé sorolhatók, merthogy a pénzügyi digitalizáció fejlődése hívta életre őket. Egy 2020-ban megjelent hazai tanulmány által is alátámasztottan a kriptovaluták a FinTech („financial technologies”, azaz a pénzügyi technológiák)

¹ Dr. Varga Norbert PhD Hallgató – KRE-AJK, Témavezető: Prof. Dr. Tóth Mihály egyetemi tanár, Bűnügyi Tudományok Intézete

² Prof. Dr. Birher Nándor Máté, dékán, PPKE BTK

³ PHD Hallgató a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskolájában, Témavezetője: Dr. Becsey Zsolt László, egyetemi tanár

⁴ Crypto scam: Inside the billion-dollar ‘pig-butcher’ industry:

<https://www.reuters.com/investigates/special-report/fintech-crypto-fraud-thailand/>

körébe tartoznak, melyek a pénzügyeink kezelését megkönnyítő innovációk tudományos irodalom által is használt hivatalos gyűjtőfogalma (Király 2020). A kriptovaluták különféle célokra használhatók, például: 1.) Fizetési mód árukért és szolgáltatásokért, 2.) Befektetési eszközök és spekulatív tárgyak, 3.) Intelligens szerződések és decentralizált alkalmazások (DApps) technológiai alapjai, 4.) Alternatív finanszírozási módszerek, például kezdeti érmeajánlatok (ICO) vagy biztonsági token-ajánlatok (STO).

A nemzetközi irodalom (Shahzad et al 2024) szerint a kriptovaluta olyan digitális eszköz, mely csereeszközként vagy manapság fizetőeszközként is funkcionál. Ugyanakkor „a blokklánc technológiával alátámasztva, a kriptográfia és a kriptovaluták a digitális vagy virtuális valuták teljesen új osztályát képviselik. Lényegét tekintve, a blokklánc megosztott főkönyvként funkcionál, mely számítógépek megosztott hálózatán keresztül minden egyes tranzakciót naplóz, lehetővé téve ezzel mind az átláthatóságot, mind az állandóságot, mivel a kriptográfia azt biztosítja, hogy a tranzakciók védve legyenek a hamisítások ellen és a résztvevők személyazonossága bizalmas maradjon.”⁵ A kriptovaluták a digitális valuták egy részhalmozását képviselik, de besorolhatók az alternatív valuták vagy a virtuális valuták csoportjába is. „A virtuális valuták kapcsán azonban fontos megemlíteni, hogy Európa legelterjedtebb fizetőeszköze az euró is virtuális fizetőeszközként jelent meg először.” (Szijártó-Frigyer 2023) Ez volt az ún. ECU (European currency unit, azaz európai fizetési egység), melyről a mai ifjabb korosztály jóformán már csak közgazdasági tankönyvekből szerezhet tudomást. „A legtöbb kriptovaluta közös jellemzője a decentralizáció, azaz a központi felügyelet nélküli működés (hasonlóan az Internethez) melynek köszönhetően országhatárokon keresztül fizetőeszközként lehet használni.”⁶ A történetükről fellelhető szakirodalom az eredetüket tágabb értelemben az 1980-as évekig vezeti vissza, amikor Hollandiában a kamionsofőrök készpénz helyett egy általuk használt kártyával fizettek a tankolásért a benzinkutakon. A 90-es évekből jellemzően két olyan világcéget (DigiCash Inc., PayPal Holdings Inc.) nevesít a szakirodalom, melyek esetében a tranzakciók lebonyolításához már kriptográfiai módszereket használtak, illetve az online pénzátutalások elvégzéséhez nemzetközi digitális rendszert alkalmaztak. A kriptovaluták szűkebb értelemben vett története azonban némi leegyszerűsítéssel 2009-ig datálható, amikor is „Satoshi Matamoto”⁷ megalkotta a Bitcoin-t (a továbbiakban: BTC), mely a manapság közel tízezres nagyságrendű token számláló kriptovalutapiacon⁸ a piacvezető, azaz a piac több mint felét kitevő kriptovaluta lett. A BTC jelenlegi piaci kapitalizációja közel 1.700 milliárd USD, mely 20 millió token mintegy 68.500 USD-os jelenlegi árfolyamából adódik. Ez pontosan 52,3 %-os részesedést jelent pillanatnyilag ezen a piacon.⁹ A 47,7 %-ot kitevő összes többi

⁵ “Underpinned by blockchain and cryptography, cryptocurrency represents a novel class of digital or virtual currency. At its core, a blockchain serves as a decentralized ledger, chronicling every transaction across a distributed network of computers, assuring both transparency and permanence, whereas cryptography ensures that transactions are safeguarded against tampering and that participants’ identities remain confidential.” (Shahzad et al 2024)

⁶ Wikipédia: kriptovaluta szócikk, <https://hu.wikipedia.org/wiki/Kriptovaluta>

⁷ Reddit’s Latest Theory About True Identity of Satoshi Nakamoto

<https://www.techopedia.com/news/reddit-floats-new-theory-about-true-identity-of-bitcoin-creator-satoshi-nakamoto>

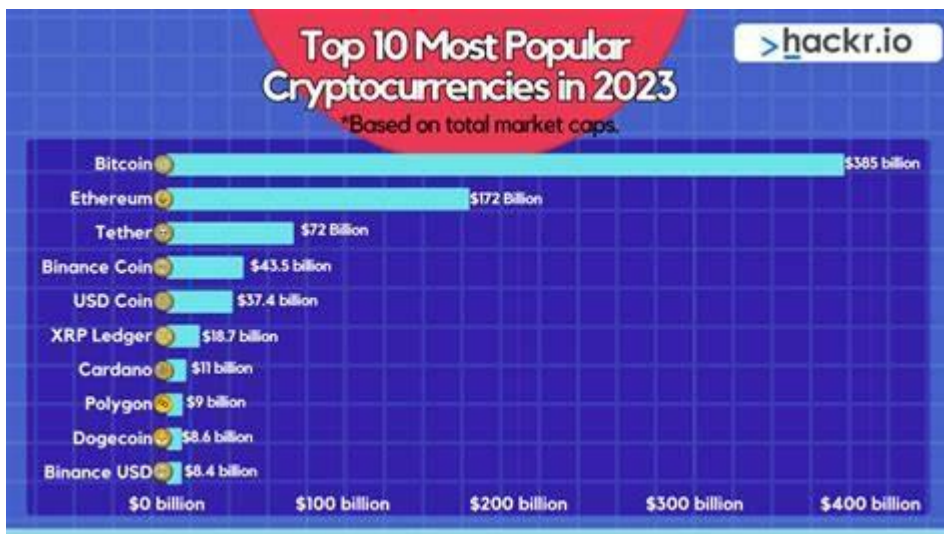
⁸ Az investing.com real-time árfolyam adatokat közlő portálján

(<https://www.investing.com/crypto/currencies>) a mai napon fellelhető lista szerint 9550 féle kereskedhető kriptovaluta-eszköz létezik világszerte.

⁹ Fenti szám adatok a 2024. április 10-i állapotot tükrözik.

kriptovaluta eszközt nemzetközileg elfogadott szóhasználatlalt altcoinnak¹⁰, azaz alternatív érmének hívják.

1. ábra: Vezető kriptovaluták

Forrás: www.bestereviews.de/future-cryptocurrency

A fentiek magyarázatul szolgálnak arra, miért is 2009 volt a korszakhatár a digitális pénzügyi forradalom történetében. A kriptovaluta jelenség tudományos kutatása részben nemzetközi forrásokból (Movchan et al 2023; Botha-Leenen 2024; Guo-Zhang 2024; Senocak et al 2024; Wiwoho et al 2024; Hadan et al 2024; Zhelekhovska 2023; Fang et al 2022; Shahzad et al 2024) táplálkozik, az ide vonatkozó közlemények azonban a hazai pénzügyi szakirodalomban is rohamosan terjednek. Magyarországon jelenleg a Magyar Tudományos Művek Tára a „kriptovaluta” kulcsszó alapján elvégzett lekérdezésre már 107 találatot ad. Természetesen ez az adatbázis nem tartalmazza a főként a kereskedelemben érdekelt vállalkozások vezetői, ideológusai által megírt könyveket, pedig ezek száma sem elhanyagolható. Arról pontos statisztikai adatok nincsenek (és a kriptovaluták természete miatt nem is lehetnek), hogy a hazai lakosság hány százaléka kereskedett már, fektetett be valaha token eszközökbe, azonban számuk a becslések alapján a százezres nagyságrendre tehető. A hazai gazdasági szaksajtóban 2023-ben publikált újságcikkek¹¹ azonban rámutatnak arra, hogy 2023 nyarán már közel száz elfogadóhelyen lehetett Magyarországon kriptovalutával fizetni, ami azért jelzi azt, hogy a témával nemcsak az újságíróknak, hanem a törvényhozóknak, és a közgazdaságtudomány kutatóinak is komolyan kell foglalkoznia.¹²

¹⁰Altcoins are generally defined as all cryptocurrencies other than [Bitcoin](https://www.investopedia.com/terms/a/altcoin.asp).

<https://www.investopedia.com/terms/a/altcoin.asp>

¹¹ <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20230712/kozel-szaz-helyen-lehet-magyarorszagon-kriptovalutaval-fizetni-627535>

¹²Világgazdaság: Csaknem száz helyen lehet Magyarországon kriptovalutával fizetni.

<https://www.vg.hu/vilaggazdasag-magyar-gazdasag/2023/07/csaknem-szaz-helyen-lehet-magyarorszagon-kriptovalutaval-fizetni>.

A kriptovaluták felosztása nemzetközi standardok mentén

A kriptovaluták csoportosításával kapcsolatosan fentebb már említésre került a BTC és az altcoin felosztás, mely talán a legfontosabb klasszifikáció. Az eredeti kriptovaluta első alternatíváit nevezték el később altcoinoknak, melyek csak 2011-ben jelentek meg a kriptovaluták világában, mint például a Litecoin (LTC) és a Namecoin (NMC). Ezen felosztás mögött egy történeti szemlélet is beazonosítható, mert az altcoinok csak az Ethereum (a továbbiakban: ETH) megjelenése után (2014) váltak népszerűvé. Csoportképző ismérv továbbá az egyes kriptovaluták felhasználási célja, mely szerint vannak befektetési eszközként használt kriptovaluták, ilyen tipikusan a BTC, melyek mellett léteznek elsősorban tranzakciós célokra alkalmazott eszközök, ilyen például az ETH. Különbséget lehet továbbá az érmék és a tokenek között is, előbbieket saját blokkláncon futnak¹³, és fizetési eszköznél számítanak, utóbbiak ezzel ellentétben egy értéket vagy hasznosságot képviselnek. A tokenek típusait tovább lehet osztályozni, mely szerint léteznek ún. „value tokenek” magyarul érték-tokenek, amelyek digitális formában képviselnek értéket, mint egy művészeti tárgy vagy egy zenei műalkotás. Külön kategóriát alkotnak továbbá az ún. „utility tokenek”, magyarul alkalmazás tokenek, mely adott szolgáltatás nyújtásában segítenek. Ennek alapján a felhasználók műveleteket hajthatnak végre egy blokklánc hálózaton vagy egy decentralizált alkalmazáson belül. Elhatárolhatók tőlük az ún. „security tokenek”, azaz biztonsági tokenek, melyek egy eszköz tulajdonjogának képviseletére hivatottak. Ezek eladásával különféle vállalatokba lehet tőkét bevonni. Rájuk vonatkoznak az amerikai tőzsd felügyeletként működő Securities and Exchange Commission¹⁴ (a továbbiakban: SEC) szabályai, következképpen ezek az USA-ban a szabályozott piac részét képezik¹⁵. Külön típust jelentenek a „stablecoinok”, az olyan kriptovaluták, amelyek árfolyama egy másik eszköz értékéhez, jellemzően az amerikai dollárhoz van kötve. Ezért nevezhetők szabad fordításban magyarul stabil érméknek. Említést érdemelnek továbbá a szubjektív ismérv mentén megkülönböztethető „mémérmék”, melyek a mémeken és a közösségi médián keresztül nyernek népszerűséget és vonzerőt. Azokra az érmékre is használható ez az elnevezés, amelyek a közösségi médiában robbannak fel, az internetes szakirodalom az első ilyen kriptovalutának a Dogecoin (DOGE) tekinti, mely a „doge” Shiba Inu kutya mém köré épült.¹⁶ Említést érdemel még a „non fungible token” (azaz a nem helyettesíthető token, a továbbiakban: NTF) kategóriája, melynek lényege, hogy ez a fajta kriptovaluta nem helyettesíthető, vagy nem cserélhető. „Az NFT-t egyfajta kriptopénznek – érmének, zsetonnak, virtuális okmányoknak – tekinthetjük, amelyet olyan okosszerződéses platformon hoznak létre, mint az Ethereum, az Avalanche vagy a Solana. Az NFT-k egyedi, nem kézzel fogható digitális tárgyak a digitális térben, amelyek birtoklása igen

¹³ A blokklánc technológia képezi a kriptovaluták alapját. Ez egy decentralizált és elosztott digitális regiszter (főkönyv), amelyben minden tranzakció kronologikusan és változatlanul tárolódik. A tranzakciók blokkokba vannak csoportosítva, amelyek kriptográfiai módszerekkel kapcsolódnak egymáshoz. Ez biztosítja a tranzakciós előzmények átláthatóságát, biztonságát és megváltoztathatatlanágát.

¹⁴ <https://www.sec.gov>

¹⁵ Az Egyesült Államokban az Értékpapír- és Tőzsd felügyelet (SEC) felelős a kriptovaluták szabályozásáért. A SEC több esetben is úgy döntött, hogy bizonyos kripto tokenek értékpapírnak minősülnek, és ezért az Egyesült Államok értékpapírtörvényei hatálya alá tartoznak. További releváns amerikai szabályozó hatóságok közé tartozik a kriptovalutákat árucikknek minősítő Commodity Futures Trading Commission (CFTC), valamint a Financial Crimes Enforcement Network (FinCEN).

¹⁶ <https://asic-minerz.hu/a-kriptovalutak-kulonbozo-fajtai/>

divatos mostanság.”¹⁷ Fentiekből látható, hogy az egyes kriptovaluták nem egységesen kezelhető eszközök, azok között számos tulajdonság, jellemző alapul vételével csoportokat lehet alkotni. A hivatalos osztályozás bevezetése nem szükségszerűen a tudománytól, hanem az erre vonatkozó jogalkotástól várható. A tipizálás álláspontunk szerint azért szükséges, mert a kriptovaluták nehezen áttekinthető és prognosztizálhatóan tovább bonyolódó dzsungelében a tisztánlátás már csak a kereskedés biztonságának optimalizálása érdekében is létfontosságú, de nem utolsó szempont az így szerzett ismeretanyag a gyakorlati bűnüldöző munkában és tágabb értelemben az ahhoz kapcsolódó igazságügyi szakértői történő felhasználhatósága sem, nem is beszélve a büntető igazságszolgáltatásról.

A kriptovaluták természete a monetáris rendszerben

A kriptovaluták monetáris rendszerben betöltött szerepe elsődlegesen pénzügytani kérdés. A pénzügytani tankönyvirodalom a mai pénzt hitelpénzként definiálja, melyet olyan bankpasszívának tart, amely „képes betölteni a forgalmi eszköz, a fizetési eszköz, a felhalmozási (megtakarítási) eszköz és az értékmérő funkciót”. Mindezek felül a belső gazdaság nemzeti pénzén túlterjeszkedve megemlítendő, hogy a világpénzként funkcionáló pénz, azaz a valuta, illetve a valutáról szóló követelés, azaz a deviza „ugyanezen funkciót tölti be a nemzetközi fizetési forgalomban.” (Bánfi 2009, 11.o.) Megjegyzendő, hogy a forgalmi eszköz szerepet máshol csereszköz funkciónak nevesítik. A nemzetközi tankönyvirodalom legrelevánsabb forrása a pénzről a következő megállapításokat teszi: „A pénz az áruk vásárlására használt fizetési eszköz, ez készpénz és folyószámlabetét formáját ölti. A pénz a cserét megkönnyítő kenőanyag. Ha mindenki bíz a pénzben, elfogadja az árucikkekért cserébe és az adósságok törlesztésére, akkor a kereskedelem olajozottabban működhet.” (Samuelson-Nordhaus 2012, 30. o.) Ha elfogadjuk azt az elméleti közgazdaságtani alaptételt, hogy pénznek azt az eszközt lehet tekinteni, mely önmagában a fenti pénzfunkciókat maradéktalanul képes betölteni, úgy azt kell megnéznünk, hogy ezekből mire képes a BTC. A kriptovaluták monetáris rendszerben betöltött szerepének problémáját banküzemeltani szempontból is vizsgálhatjuk, ezért érdemes áttekinteni az ide vonatkozó tankönyvirodalomból a bank (mint intézmény) olyan meghatározását, mely a mai napig időtálló, nem meghaladott. Szász Antal 1947-ben írt Banküzemtan című munkájára hivatkozva kijelenthetjük: „a bank olyan üzem, amely a saját számlájára hivatásszerűen vesz igénybe, illetve nyújt hitelt és amelyet saját gazdasági szervezete pénz alkotására is alkalmassá tesz”. (Bánfi 2006, 20. o.) Ha elfogadjuk azt az elméleti közgazdaságtani alaptételt, hogy a pénz teremtésére a bankok képesek, melyek ezt a hitelezési tevékenységük útján látják el, úgy azt kell a kriptovaluták kapcsán szemügyre venni, hogy azok előállításában a bankrendszer milyen szerepet tölt be. Pénzügytani megközelítésből egy a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara által 2021-ben kiadott konferenciakötetben megjelent tanulmány a pénzfunkciók mentén elvégzett vizsgálat alapján az alábbi megállapításokra jutott: A fizetési eszköz funkció mint a legalapvetőbb pénzfunkció, nem teljesül maradéktalanul, mert egyfelől a kriptovalutákkal a szabadpiacon folyamatosan és kis energiaráfordítással nem lehet fizetni, másfelől „önmagában az esetleges vásárlási képesség nem bizonyíthatja a kriptovaluták pénz jellegét, hiszen fizetni nem csak nemzeti valutákkal lehet, hanem bármely áruval barter üzletek

¹⁷ Világgazdaság: Miért tartja lázban a világot az NFT? <https://www.vg.hu/nemzetkozi-gazdasag/2022/07/miert-tartja-lazban-a-vilagot-az-nft>.

esetében, de részvényekkel, illetve más vagyontárgyak segítségével is köthetünk érvényes jogügyleteket” (Szilovics 2021, 26. o.). Az értékmérő funkciót rövid távon bizonyosan nem képesek betölteni, mert a nagymértékű árfolyamváltozásuk, azaz volatilitásuk miatt e funkciójukat csak nagyon erős megszorításokkal láthatják el. „Alkalmazásuknak olyan mértékű a kiszámíthatatlansága akár a havi, akár az évközi ingadozást tekintve, hogy rövid távú értékmérő funkciót nem tölthetnek be” (Szilovics 2021, 29. o.). E körben a hivatkozott tanulmány részletesen prezentálja a BTC árfolyamának historikus alakulását, valamint rámutat arra, hogy vele szemben az arany és a termőföld mint befektetési instrumentum, miért tölti be hosszú távon bizonyosan az értékmérő funkciót. A kincsképző vagy felhalmozási eszköz funkcióval kapcsolatosan a tanulmány kifejti, hogy egyfelől ennek a funkciónak a vizsgálata a BTC akkor 12 éves múltjára való tekintettel értelmezhetetlen, mert a hosszú távú befektetők ennél hosszabb időtávban gondolkoznak, ha teaurálni¹⁸ akarnak, de a szerző egyértelműen arra a megállapításra jut, hogy a kriptovaluták ennek a funkciónak a betöltésére nem alkalmasak. A cikk rámutat arra is, hogy ennek a funkciónak az ellátásakor ezeknek a digitális eszközöknek olyan termékekkel kell versenyezniük, „amelyek évezredek óta az anyagi biztonságot és kiszámíthatóságot jelképezik és biztosítják” (Szilovics 2021, 31. o.). Példának hozza fel többek között az aranyat, illetve a termőföldet is, amely, mint értékmérő szintén az összehasonlítás alapjául szolgálhat. Azt is kifejti a tanulmány Bujtár Zsolt egyik korábbi tanulmányára, valamint a tőzsdéről szóló legnagyobb eddigi hazai monográfiára, a Kecskés András, Halász Vendel és Bujtár Zsolt szerzőhármás által publikált Tőzsdeuniverzumra hivatkozva, hogy a kriptovaluták nem minősülnek értékpapírnak, és e körben egy tudományos műben stílusidegennek ható, de őszinte cinikus hasonlat is elhangzik, nevezetesen, hogy „kriptovaluták valójában az IT szektor és a korlátlan befektetői nyereségvágy bizonytalan sorsú szerelemgyerekei” (Szilovics 2021, 32. o.). Összességében fentiek alapján kijelenthető, hogy a kriptovaluták – élükön a BTC-vel – pénzként nem funkcionálnak, értékpapírként nem értelmezhetőek, amelynek nem mond ellent az a gyakorlat, mely szerint bizonyos földrajzi helyeken és meghatározott jogalanyok között az ilyen eszközökkel lehet számlát kiegyenlíteni, illetve mely szerint ezen eszközök kereskedés tárgyát képező pénzügyi instrumentumok. Banküzemeltetési szempontból, a decentralizáltság következtében, a jegybanki háttér hiányában, valamint azon oknál fogva, hogy hitelezés útján nem lehet a pénzhez hasonlóan kriptovalutákat teremteni, azoknak még nincs hivatalos helyük a monetáris rendszerben. Ezt nem befolyásolja az a tény, hogy az államok a teljes tiltástól a teljes liberalizálásig terjedő skálán eltérően viszonyulnak a kriptoeszközök birtoklásához és kereskedéséhez. Véggkövetkeztetésként megállapítható, hogy a kriptovalutákba vetett bizalom fenntartásában és növelésében a kereskedők, a brókerek által publikált internetes tartalmak érdekeltek, akik ezért az anyagi javak spekulatív gyarapításában érdektelen tudomány forrásaival szemben más álláspontra helyezkednek a kriptovaluták lényegét és funkcióját érintő problémák megítélésében.

A kriptovaluták szerepe és felhasználása

Durva, de észszerű hasonlattal élve a kriptovaluta olyan, mint a kábítószer vagy az atomenergia. Amint a kábítószer is fel lehet használni az orvoslásban világszerte, például a morfiomot vagy a kannabiszt fájdalomcsillapításra, és amint az

¹⁸ Egy csomó olyan dolgot teszünk, ami elmúlik. Ideig-óráig tart.

atomerőművek is alkalmasak arra, hogy egyes országok esetében akár a teljes energiatermelést biztosítsák, úgy nem kíván bővebb magyarázatot az, hogy egy kisebb üzemben elő lehet állítani akkora mennyiségű szintiszta heroint, mely emberek millióinak a halálát képes okozni, ahogy egyetlen atombomba háborús céllal történő bevetése a jelenlegi technikai fejlettség mellett akár a teljes emberiség pusztulását eredményezheti. Ma még nem tartunk ott, hogy a „kripto eszközökkel való visszaélés” sui generis bűncselekmény¹⁹ lenne a Btk.-ban, és nem is biztos, hogy a jogalkotás egyszer majd kiemeli ezeket az eszközöket azon más bűncselekmények közül, melyek esetében azok az elkövetés eszközeit képezik, de érdemes általánosságban különbséget tenni a kripto valuták gazdasági (kereskedési, befektetési) célú felhasználása és az azokkal történő kriminális visszaélések között. E fejezet arra tesz kísérletet, hogy röviden bemutassa a kripto valuták anatómiáját és patológiáját, továbbá felvázolja azt a rendszert, amelyben a „legális felhasználás” jelenleg megvalósul, és azonosítsa azokat a bűncselekményeket, amelyek elkövetése az „illegális felhasználás” során felmerülhet a hazai anyagi büntetőjog mezsgyéjén. Nem szabad természetesen figyelmen kívül hagyni, hogy a kripto eszközöket érintő jogellenes magatartások más jogág (adó jog, számviteli jog) normáit is sérthetik, és a kripto eszközök klasszikus polgári jogi relevanciával is rendelkezhetnek, amennyiben azokkal kapcsolatosan valamely szerződészegésből kártérítési (deliktális) felelősség keletkezik.

A kripto valuták mint pénzügyi instrumentumok, azaz befektetési termékek

A pénzügyi eszközök (más néven instrumentumok) meghatározása jogi jellegű. Adott tranzakció jogszerűségének vizsgálatakor nem lehet a pénzügyi eszközök valamely kutató által kimunkált elméleti közgazdasági fogalmát alapul venni²⁰, ahogy egy-egy bróker cég honlapján elhelyezett, a szolgáltató által közérthetően megfogalmazott definíciót sem lehet egzakt meghatározásnak²¹ tekinteni, még akkor sem, ha erre gyűjtőfogalomként egy fejezet címben hivatkoznak, illetve ahogy a kifejezetten, menedzserek és befektetők számára írt, az üzleti irodalom körébe eső könyvek,

¹⁹ A magyar anyagi büntetőjog nomenklatúrájában nem rendszeridegen egyes visszaélésszerű bűncselekmények esetében a bűncselekmény elnevezését az „elkövetési tárgy” és a „visszaélés” szóösszetétellel meghatározni. Ilyen főbb bűncselekmények az alábbiak, a teljesség igénye nélkül: visszaélés a nemzetközi jog által védett jelvényvel vagy jelzéssel (Btk. 157. §), kábítószer-prekurzorral visszaélés (Btk. 183. §), új pszichoaktív anyaggal visszaélés (Btk. 184. §), szexuális visszaélés (Btk. 198. §), személyes adattal visszaélés (Btk. 219. §), radioaktív anyaggal visszaélés (Btk. 250. §), ügyvédi visszaélés (Btk. 285. §), hivatali visszaélés (Btk. 305. §), lőfegyverrel vagy lőszerrel visszaélés (Btk. 325. §), okirattal visszaélés (Btk. 346. §), készpénz-helyettesítő eszközzel való visszaélés (Btk. 393. §), szolgálati visszaélés (Btk. 441. §). Tekintettel arra, hogy a korábbi kábítószerrel visszaélés egyes esetei két önálló bűncselekménybe (kábítószer-kereskedelem - Btk. 176-177. §§, kábítószer birtoklása - Btk. 178-180. §§) kerültek újrakodifikálásra a törvényben, így már klasszikus értelemben vett kábítószerrel visszaéléstről nem beszélhetünk, noha az eredeti szabályozás abból indult ki, hogy dogmatikailag elkülöníthető a kábítószer legális és kriminálisan illegális felhasználása egymástól.

²⁰ Meir Kohn: Bank- és pénzügyek, pénzügyi piacok című monográfiájában a pénzügyi eszközöket a reáleszközökhöz képest határozza meg, mely szerint: „a pénzügyi eszközök (financial assets) – mint a lekötött betétek vagy a kötvények – hiteleket képviselnek. Az efféle hiteleket legtöbbször – közvetlenül vagy közvetve – valaki más reáleszköz-vásárlásainak finanszírozására fordítják.” - Osiris Kiadó - Nemzetközi Bankárképző, Budapest, 2007, p. 78.

²¹ Például a <https://capital.com/hu> oldalon található ügyfeleket segítő alábbi meghatározás álláspontunk szerint egyfajta tájékoztatásként értelmezhető: „Mit jelent a pénzügyi eszköz? Pénzügyi eszköz minden olyan eszköz vagy eszközcsoport, amellyel kereskedni lehet. A pénzügyi eszköz meghatározása az adásvétel lehetősége mellett magában foglalja azt is, hogy az ilyen eszközökkel olyan személyek kereskedhetnek anonim módon, akik nem is ismerik egymást.”

interneten közzétett ilyen jellegű tartalmak sem tekinthetők ilyen értelemben akkurátusnak.²² Számviteli értelemben elhatárolhatjuk egymástól a befektetett pénzügyi eszközöket, illetve a pénzeszközöket, melyek a magyar jog szerint elkészített mérlegek eszköz oldalán rendre a hosszú lejáratú eszközök és a rövid lejáratú eszközök között találhatók, azonban ezek együttesen sem nevezhetők pénzügyi eszközöknek, mert a pénzeszközök közé sorolt készpénz (legyen az bármilyen pénznemben is denominált) már egyértelműen nem illik bele abba a definícióba, amely egyéb befektetési tárgykörű törvények alkalmazásában irányadó. A tőkepiacról szóló 2001. évi C. törvényben (a továbbiakban: Tpt.) az értelmező rendelkezések között (5. § 101. pont) található a pénzügyi eszköz fogalma, mely csak egy hivatkozást tartalmaz, nevezetesen hogy ide tartozik „a Bszt.-ben meghatározott eszköz”. A Bszt. rövidítés alatt a 2007. évi CXXXVIII. törvényt kell érteni, mely a befektetési vállalkozásokról és az árutőzsdei szolgáltatókról, valamint az általuk végezhető tevékenységek szabályairól szól. A definíció a Bszt. 6. §-ában található, mely zárt taxációt alkot, azaz valamennyi ide tartozó instrumentumot pénzügyi eszköznek kell tekinteni. Az egzakt fogalom meghatározásból következik, hogy ami azonban a definíció egyik pontjába sem illeszthető bele, az - a contrario - sem a befektetési szolgáltatókat szabályozó Bszt., sem a tőkepiacot szabályozó Tpt. alkalmazásában nem tekinthető pénzügyi eszköznek. Az elemzés-értékelés kedvéért idézendő a teljes normaanyag: „Pénzügyi eszköz – ideértve annak megosztott főkönyvi technológia útján kibocsátott formáját is – a) az átruházható értékpapír, b) a pénzpiaci eszköz, c) a kollektív befektetési forma által kibocsátott értékpapír, d) az értékpapírhoz, devizához, kamatlábhoz vagy hozamhoz, kibocsátási egységhez vagy más származtatott eszközhöz, pénzügyi indexhez vagy pénzügyi intézkedéshez kapcsolódó opció, tőzsdei határidős ügylet, csereügylet, tőzsdén kívüli határidős kamatláb-megállapodás, valamint bármely más származtatott ügylet, amely fizikai leszállítással teljesíthető vagy pénzben kiegyenlíthető, e) az áruhoz kapcsolódó opció, tőzsdei határidős ügylet, csereügylet, tőzsdén kívüli határidős ügylet, valamint bármely más származtatott ügylet, amelyet pénzben kell kiegyenlíteni vagy az ügyletben résztvevő felek valamelyikének választása szerint – nem a teljesítési határidő lejártá vagy más megszűnési ok miatt – pénzben kiegyenlíthető, f) az áruhoz kapcsolódó opció, tőzsdén kívüli határidős ügylet, csereügylet, valamint bármely más származtatott ügylet, amely fizikai leszállítással teljesíthető, feltéve, hogy azzal szabályozott piacon, multilaterális kereskedési rendszerben vagy szervezett kereskedési rendszerben kereskednek, azon szervezett kereskedési rendszerben kereskedett nagykereskedelmi energiatermék kivételével, amelyet a Bizottság (EU) 2017/565 felhatalmazáson alapuló rendelete 5. cikkében meghatározottaknak megfelelően természetben kell kiegyenlíteni (ténylegesen le kell szállítani), g) az f) pont alá nem tartozó, más származtatott pénzügyi eszköz jellemzőivel rendelkező, áruhoz kapcsolódó opció, tőzsdei és tőzsdén kívüli határidős ügylet, csereügylet, valamint bármely más származtatott ügylet, amely fizikai leszállítással teljesíthető, és a Bizottság (EU) 2017/565 felhatalmazáson alapuló rendeletében meghatározottaknak megfelelően nem kereskedelmi célt szolgál, h) a hitelkockázat

²² Például az Amundi Befektetési Alapkezelő Zrt. www.amundi.hu című honlapján található „Pénzügyi eszközök bemutatása, a befektetéshez kapcsolódó kockázatok leírása” aloldalon található felsorolászerű ismertetésből sem lehet arra a következtetésre jutni, hogy csak az ott említett bankbetétek, kötvények, állampapírok, államkötvények, diszkontkincstárjegyek, kamatozó kincstárjegyek, jelzáloglevelek, származtatott (derivatív) ügyletek, határidős ügyletek, opciós ügyletek, részvények, befektetési jegyek és ETF-ek (Exchange trade fundok) tekinthetők pénzügyi eszköznek, következésképpen minden, ami ezeken kívül esik az nem az.

átruházását célzó származtatott ügylet, i) a különbözetre vonatkozó pénzügyi megállapodás, j) az éghajlati, időjárásai változóhoz, fuvardíjhoz, inflációs rátához vagy más hivatalos gazdasági statisztikához kapcsolódó opció, tőzsdéi határidős ügylet, csereügylet, tőzsdén kívüli határidős kamatláb-megállapodás vagy bármely más származtatott ügylet, amelyet pénzben kell kiegyenlíteni vagy amely az ügyletben résztvevő felek valamelyikének választása szerint – nem a teljesítési határidő lejárta vagy más megszűnési ok miatt – pénzben kiegyenlíthető, k) egyéb, az a)-j) pontban nem említett eszközhez, joghoz, kötelezettséghez, indexhez, intézkedéshez kapcsolódó származtatott ügylet, amely rendelkezik a többi származtatott eszköz valamelyikének jellemzőivel, ideértve azt, hogy valamely szabályozott piacon vagy multilaterális kereskedési rendszerben kereskednek vele, valamint a Bizottság (EU) 2017/565 felhatalmazáson alapuló rendelete 8. cikkében meghatározott származtatott ügylet, l) az üvegházhatású gáz kibocsátási egység és a légszennyező anyag kibocsátási jog, amely olyan részegységekből áll, amelyek az üvegházhatású gázok közösségi kereskedelmi rendszerében és az erőfeszítés-megosztási határozat végrehajtásában történő részvételről szóló 2012. évi CCXVII. törvény előírásainak megfelelnek.”

A kriptovaluta-ügyletek legális keretrendszere, különös tekintettel a befektetési és pénzügyi szolgáltatók szerepére

Első olvasatra látható, hogy sem a kriptoeszközök, sem a kriptovaluták, illetve azok egyetlen terméktípusa (pl. Bitcoin) sem illik bele a magyar pénzügyi és befektetési jog által kidolgozott és a jogpolitikai igények függvényében folyamatosan aktualizált, hatályos pénzügyi eszköz definícióba, tehát elmondható, hogy kriptovaluták jogi értelemben véve nem pénzügyi eszközök. A Bszt. amúgy lépést tartott a pénzügyi szektorban lezajlott fejlődéssel, amely a definíció végigolvasásából egyértelműen kitűnik. A klasszikus befektetési instrumentumok (a-c pont), folyamatosan egészültek ki az újabb termékekkel (további pontok), de az „egyéb” kategóriát (helytelenül az utolsó előtti és nem az utolsó helyre beiktatott „k” pont) kitöltő, az azt megelőző pontok valamennyikére visszahivatkozó eszközök esetkora is feltételül szabja a „szabályozott piacon” történő működést, azaz a felügyeleti háttérrel. Miután ez Magyarországon a kriptovaluták esetén nem áll rendelkezésre, azok nem sorolhatók be az egyéb kategóriába sem, ezért tekinthető a taxáció álláspontunk szerint zártnak, mindaddig, amíg ez a korlát kiiktatásra nem kerül. Természetesen a legegyszerűbb megoldás az lenne, ha a kriptovaluták de lege ferenda értékpapírnak minősülnének, ezáltal a pénzügyi eszköz definíció első, „a” pontjába kerülnének. Éppen ebből a megközelítésből publikált egy szócikket Gárdos Péter ügyvéd – aki a hazai tőkepiaci bevezetésekben (IPO-kban) legnagyobb tapasztalattal rendelkező Gárdos, Mosonyi, Tomori Ügyvédi Iroda partnere – melyben azt vizsgálta, hogy miután az amerikai értékpapír-felügyelet a DAO tokent értékpapírnak minősítette, az milyen lehetőségeket tartogatott akkor a magyar tőkepiacra. Arra a megállapításra jutott, hogy „a SEC határozatára tekintettel az sem tűnik kizártnak, hogy egy magyar részvénytársaság úgy váljon nyrt.-vé, hogy a részvényeit nem a magyar vagy valamely külföldi tőzsdére vezesse be, hanem egy olyan tőzsdéhez hasonló platformra, amelyen kriptovalutával kereskednek. A Ptk. ugyanis csak annyit ír elő, hogy nyilvános részvénytársaságnak az a részvénytársaság minősül, amelynek részvényeit bevezették bármilyen olyan piacra (*platformra*), amelyen értékpapírokkal kereskednek, feltéve, hogy a piac a székhely szerinti állam felügyeleti hatóságának engedélyével rendelkezik.” (Gárdos 2017) Summa summarum: a kriptoeszközök

pénzügyi eszközként történő elismerésének a feltétele azok állam általi (felügyeleti) elismerésétől függ. A nem szabályozott piacon kereskedett termékek nem pénzügyi eszközök. Sajnálatos, hogy a Magyar Nemzeti Bank a hivatalos honlapján (www.mnb.hu) 2018. március hónapját követően nem teszi közzé az addig havonta publikált „pénzügyi eszközök jegyzékét”, mert ez egyértelműen arra volt hivatott, hogy autentikus forrásból és kétségbevonhatatlanul informálja a befektetőket arról, hogy az általuk kereskedett vagy kereskedni tervezett termékek de iure pénzügyi eszköznek minősülnek-e. Adójogunk azonban az államérdekek szem előtt tartása révén nem maradt sokáig adós a meghatározással, merthogy a kriptovalutákkal végzett tranzakciók során jövedelemmé váló bevétel keletkezhet. Ezt le kellett szabályozni, nehogy az állami költségvetés bevételi érdekei ezáltal be – egyelőre még alig elhanyagolható volumenben, de – sérüljenek. A személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény (a továbbiakban: Szja tv.) 67/C. §-a meglehetősen részletesen, külön alcímben szabályozza a kriptoeszközzel végrehajtott ügyletből származó jövedelmet, amely normaanyagot az egyes adójogszabályok módosításáról szóló 2021. évi LXIX. törvény 6. §-a iktatta be az Szja tv.-be. A módosítás 2022. január 1-jén lépett hatályba, így az már több mint kétéves múltra tekinthet vissza. A hazai jogalkotástól hiába is volt várható, hogy az adójogon kívül betöltse azt a szabályozási igényt, ami a kriptoeszközökre vonatkozott, e termékek piacának szabályozása egy EU-s tagállam esetében európai rendeleti szintre tartozik. A legnagyobb hazai internetes gazdasági portál azonnali reakcióként örömmel számolt be cikkében arról, hogy az Európai Tanács 2023. május 16-án elfogadta a MiCA-rendeletet²³. A kriptoeszközök piacairól²⁴ szóló ún. MiCA (Markets in Crypto) rendelet az első olyan átfogó uniós jogszabály, ami az ágazat működését keretbe foglalja és emellett a kriptoeszközök átutalását is átláthatóbbá teszi, hogy az megfeleljen a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem elveinek²⁵. A rendelet elfogadásának alkalmával az Európai Tanács által kiadott közlemény hangsúlyozza, hogy „az új szabályok a haszontokenek, az eszközalapú tokenek és az úgynevezett »stabil kriptopénzek« kibocsátóira vonatkoznak. Kiterjed továbbá a szolgáltatókra, például a kereskedési helyszínekre és azokra a pénztárcákra, ahol kriptoeszközöket tartanak. E szabályozási keret célja védelmet biztosítani a befektetőknek, elősegíteni a pénzügyi stabilitás megőrzését, ugyanakkor lehetővé tenni az innovációt és növelni a kriptoeszköz-ágazat vonzerejét.” Tekintettel arra, hogy a MiCA rendelet hatályba lépése előreláthatóan 2024. év végén fog bekövetkezni, jelen cikk nem terjedhet ki sem a rendelet legfontosabb szabályainak ismertetésére, sem a rendelettel

²³ Európai szinten az Európai Értékpapír-piaci Hatóság (ESMA) iránymutatásokat és ajánlásokat adott ki a kriptovaluták szabályozására vonatkozóan. Az EU emellett kiadta az 5. pénzmosás elleni irányelvet (AMLD5), amely többek között követelményeket támaszt a kriptotőzsdékkal és a pénztárca-szolgáltatókkal szemben. Az EU jelenleg a kriptoeszközök piacára vonatkozó egységes szabályozáson, az úgynevezett „Markets in Crypto Assets” (MiCA) rendelettervezeten dolgozik.

²⁴ <https://www.mnb.hu/felugyelet/szabalyozas/mifid-mifir/penzugyi-eszkozok-jegyzeke>, <https://www.portfolio.hu/befektetes/20230516/eljott-az-uj-vilag-a-kriptoknal-itt-az-eu-s-szabalyozas-a-mica-615600>

²⁵A jogszabály pontos megnevezése hivatalos magyar fordításban: „Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2023/1114 rendelete (2023. május 31.) a kriptoeszközök piacairól, valamint az 1093/2010/EU és az 1095/2010/EU rendelet, továbbá a 2013/36/EU és az (EU) 2019/1937 irányelv módosításáról” <https://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2023/05/16/digital-finance-council-adopts-new-rules-on-markets-in-crypto-assets-mica/>, közzététel ideje: 2023. május 16.

kapcsolatos általános és részletes indokolásra, melyből megismerhetők azok a politikai szempontok, melyek impulzust adtak a kodifikációhoz²⁶.

Visszaélés a kriptoeszközökkel

A kriptoeszközökkel való visszaélések közötti különbségtétel egyik ismérve az lehet, hogy a jogsértés megvalósít-e bűncselekményt, azaz konkrét esetben a történeti tényállással az elkövető kimeríti-e a hatályos Btk.-ban nevesített valamely bűncselekmény törvényi tényállását, avagy sem. Amennyiben abból indulunk ki, hogy a kriptovaluták a jelenlegi jogunk alapján nem minősülnek pénzügyi eszköznek, úgy beláthatjuk, hogy vonatkozásukban a Btk. 410. §-ában szabályozott bennfentes kereskedelem és a Btk. 411. §-ában szabályozott tiltott piacbefolyásolás nem követhető el tényállásszerűen. Azonban mivel a nem szabályozott hazai piacon a kriptovaluták – számviteli értelemben – forgalomképes eszközök és a velük való kereskedés révén – adójogi értelemben – adóztatandó jövedelem keletkezhet, ezért arra a következtetésre lehet jutni, hogy ezen eszközosztályba tartozó termékek olyan jellemzőkkel rendelkeznek és bizonyos értelemben úgy is funkcionálnak, mint a pénzügyi instrumentumok. A bennfentes kereskedelem Btk. 410. § (1) bekezdésében szabályozott alapesete kapcsán a „pénzügyi eszköz” kifejezés helyére a „kriptoeszköz” szót beillesztve azt kell megvizsgálni, hogy bennfentes információ vonatkozhat-e ezekre az instrumentumokra, azok lehetnek-e bennfentes információval érintettek. Igenlő válasz esetén megállapítható, hogy elvben a kriptopiacon kereskedett termékekre is lehet bennfentes információ felhasználásával saját vagy más nevében – az (1) bekezdésben felsorolt elkövetési magatartások közül – ügyletet kötni, arra megbízást adni, azaz nem büntetőjogi értelemben ezekre az eszközökre is lehet bennfentes információk felhasználásával kereskedelmi tranzakciókat bonyolítani. Hasonló indokok miatt elvben a (2) bekezdésben foglalt alapeset is megvalósítható, tekintettel arra, hogy abban sui generis felbujtói magatartások szerepelnek. A fentiek mutatis mutandis érvényesek a Btk. 411. §-ában szabályozott tiltott piacbefolyásolásra is, tekintettel arra, hogy annak egyes esetköreiben az elkövetési tárgyat a pénzügyi eszközök, a kapcsolódó azonnali árutőzsdei ügyletek, illetve a referenciaértékek képezik. Pusztán a törvényi tényállás szövegének nyelvtani értelmezéséből adódóan látható, hogy a fentieknél bonyolultabb a jogi megítélése a Btk. 411. § (3) bekezdésében szabályozott alapeseteknek, mert e bekezdés első fordulata nem kötődik a szigorúan a pénzügyi eszközökhöz, ugyanis ezt a tényállást a gazdálkodó szervezet vagyoni helyzetéről vagy vezető állású személyéről e tevékenységével összefüggésben megvalósított valótlán adat közlésével vagy hírsztelésével, illetve adat elhallgatásával úgy lehet elkövetni, hogy az elkövető ezáltal másokat tőkebefektetésre vagy a befektetés emelésére, illetve tőkebefektetés eladására vagy a befektetés csökkentésére rábír. A második fordulat esetében azonban a dezinformálás révén úgy kell megvalósulnia a tranzakcióra rábírásnak, hogy a valótlán adatnak kifejezetten az érintett gazdálkodó szervezetre vonatkozó pénzügyi eszközre kell vonatkoznia. Elfogadva azt, hogy a kriptovaluták előállításában, illetve a kriptovaluták értékesítésében részt vehetnek gazdálkodó szervezetek, az elhatárolási ismérv az lehet, hogy a valótlán adat

²⁶2024. évi ... törvény a kriptoeszközök piacáról (tervezet)
<https://cdn.kormany.hu/uploads/document/8/8e/8e7/8e76982b595db15898d38a399c67a28b62d9457d.pdf>
<https://kormany.hu/dokumentumtar/a-kriptoeszkozok-piacarol-szolo-torveny>

önmagában az érintett cégre, annak vezetésére vonatkozik-e, avagy magára a kriptovalutára. Utóbbi esetben ugyanis tényállásszerűségről sem lehet szó. A kriptopiac termékeinek piacát elemző cégek, magánszemélyek természetesen az elemzéseik elkészítésekor és publikálásakor kizárják a felelősségüket. Ugyanakkor az sem lehet cél, hogy teljesen szabályozatlan maradjon világszerte ez a piac, mert a befektetőket el kell látni a termékekre és a piacra vonatkozó legpontosabb és legrészletesebb információkkal, melynek birtokában ők érdekeiknek megfelelően meghozhatják a számukra optimális döntéseket. Nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy a bizalom itt mennyivel nagyobb súllyal esik a latba, mint a hagyományos tőzsdei termékek piacán. A vonatkozó európai uniós rendelet hatályba lépése után annak szabályait kötelező jelleggel azonnal alkalmazni kell Magyarországon is, ezért a jogalkalmazóknak már most fel kell készülniük arra, hogy a joganyag kibővülése milyen plusz feladatokat ró majd rájuk. Ahogyan a bennfentes kereskedelemnek és a tiltott piacbefolyásolásnak létezik piacfelügyeleti (MNB-s) szankciókkal üldözött – azaz nem az elkövető magánszemély, hanem az érintett kibocsátó felelősségének megállapítását célzó – változata, úgy az MNB piacfelügyeleti szakterületére is új kihívások, többletfeladatok várnak, nem is beszélve arról az elméleti lehetőségről, ha egyszer esetleg Magyarországon valamelyik kriptovaluta (például a Bitcoin) törvényes fizetőeszközzé válik a forint mellett. Mindez ma utópisztikusnak tűnhet, de számolni kell ezzel a lehetőséggel is.

A kriptovalutákhoz szorosan kötődő bűncselekmények

A kriptovalutákhoz kötődő bűncselekmények széles skálán mozognak. Első helyen kell megemlíteni azokat, amelyek a bányászat és kereskedés alapját képező számítástechnikai rendszerekhez kötődnek. Ilyen a már relatíve hosszú múltra visszatekintő információs rendszer vagy adat megsértése (Btk. 423. §), illetve az információs rendszer védelmét biztosító technikai intézkedés kijátszása (Btk. 424. §). Hackertámadások következtében a kriptoeszközbe befektető személy tulajdona teljes egészében elveszhet. A jövő jogalkalmazása (elsősorban a folyamatosan alakuló ügyészi és bírói gyakorlat) fogja eldönteni azt, hogy a tiltott adatszerzés és az információs rendszer elleni fenti bűncselekmények a kifejezetten kriptoeszközök vonatkozásában elkövetett vagyon elleni, illetve gazdasági bűncselekménnyel miként állnak majd kapcsolatban, megállapítható-e ezen esetekben a bűnhalmazat vagy sem. Álláspontunk szerint a kriptovaluták illegális „alkalmazása” nemzetgazdasági szinten a pénzmosás és a költségvetési csalás bűncselekmények elkövetése szempontjából bírhat kiemelt jelentőséggel. Ami a pénzmosást illeti, a kriptoinstrumentum még a készpénz használatánál is komolyabb fenyegetettséget jelenthet. Könnyen előállhat olyan helyzet, ami az anonim takarékbetétek létezésének idején állt fenn, amely ahhoz vezetett, hogy Magyarország FATF-tagságát (Financial Action Task Force, Pénzügyi Akciócsoport) ezen eszközök pénzügyi rendszerből történő kivezetéséig felfüggesztették, mert pénzmosás szempontjából hazánk kiemelten kockázatos országnak számított. A klasszikus pénzmosást három fázisra szokták felosztani a tudományos szakirodalomban: elhelyezés, rétegzés, integrálás. Az illegális eredetű vagyonok, jövedelmek eredetének leplezése – amennyiben az kriptovaluták alkalmazásával megy végbe – már az első fázisban más jelleget ölt, mintha ott készpénzt használnának, melyről a következő megállapítások tehetők: „Az illegális tevékenységet végzők jövedelme jobbára készpénz formájában jelentkezik. A felhalmozódó készpénz és annak felhasználása a gyakorlatban komoly nehézségekbe ütközhet, mivel az eredete nem bizonyítható. Éppen ezért

a bűnelkövetőknek szükségük van a megszerzett készpénz kezelhetővé tételére. Ehhez a pénzt általában közvetítő útján helyezik el különböző pénzügyi intézményekben, ahol az később legálisan megszerzettnek tűnő jövedelemmé alakul át. Ebben a szakaszban a legkönnyebben követhető nyomon a törvénytelen jövedelem.” (Zéman et al 2015) Mivelhogy a kriptoeszközökkel való kereskedelem nem a pénzügyi intézmények közreműködésével megy végbe, ezért már az elhelyezés fázisában markánsan megjelenik az anonimitás. A költségvetési csalással kapcsolatosan a bevételek eltitkolásával elkövetett bűncselekmények esetén jelentenek fenyegetettséget a kriptotranzakciók. Joggal merül fel a kérdés, hogy az e bűncselekmények felderítésével és vizsgálatával foglalkozó Nemzeti Adó- és Vámhivatal apparátusa vajon rendelkezik-e már azokkal azon ismeretekkel, amelyek birtokában eredményesen veheti fel a küzdelmet az ilyen esetekkel szemben. Felkészültek-e a már kellőképpen az igazságügyi könyvszakértők arra a kihívásra, amely a kriptovalutákkal elkövetett bűncselekmények esetén felmerülő szakkérdések precíz megválaszolása kapcsán egyre inkább időszerűvé válik? Nota bene: az elektromos áram szabálytalan vételezése sem maradt a végtelenségig megoldatlan az anyagi büntetőjogban, az áram dologként való definiálása lehetővé tette azt, hogy a lopást áramra is el lehessen követni. Álláspontunk szerint a MiCA rendelet amennyire alkalmas lehet (lesz) némi szabályozottság bevezetésére a kriptopiacon, úgy ezzel egyidejűleg egyértelműen lehatárolódnak a jogellenes és kriminális esetek, melynek következtében a bűnüldöző hatóságok és a büntető igazságszolgáltatás új kihívások²⁷ elé néznek. A minél hatékonyabb bűnmegelőzés érdekében ezen a területen is egyre hangsúlyosabb lesz a befektetni vágyó tömegek pénzügyi edukációja.

A kriptovaluták globális szabályozása

A kriptovaluták és a kapcsolódó üzleti modellek jogi besorolása sok országban még mindig nem világos, illetve folyamatosan változik, ami jogi kockázatokhoz vezet mind a szolgáltatók, mind pedig a felhasználók számára. A törvények és rendeletek bevezetése minimalizálhatja ezeket a kockázatokat, és olyan jogi keretet hozhat létre, amely küzd a csalás és az illegális tevékenységek ellen, védi a befektetőket, és jogbiztonságot biztosít minden érintett fél számára.²⁸ A kriptovaluták szabályozása azonban hatással van a piacra és a szereplőkre is. Míg egyes szolgáltatók és felhasználók a szabályozást szabadságuk és névtelenségük korlátozásának tekintik, összességében hozzájárul a kriptoszektor professzionalizálásához és megalapozásához. A szabályozott kriptotőzsdék és -szolgáltatók megbízhatóbbak a befektetők és az ügyfelek számára, és nagyobb biztonságot nyújtanak. Emellett a hatékony szabályozás lehetővé teszi a kriptovaluták integrálását a meglévő pénzügyi rendszerbe, és elősegíti szélesebb körű elfogadásukat és felhasználásukat. Összességében a kriptovaluták szabályozása döntő lépés a csalások és visszaélések elleni küzdelemben, valamint a befektetők és a felhasználók védelmében. A

²⁷ „A történelem egyik legnagyobb csalása, az eltűnt kriptokirálynő:” Ruzsa Ignatova 2013-ban a rövid életű *BigCoin* kriptovalutával való próbálkozása után 2014-ben megalapította a OneCoin (utódja a OneEcoSystem) nevű piramisjátékot. 2017 óta szökésben van számos hatóság, többek között az FBI elől. Távollétében az amerikai hatóságok elítélték elektronikus pénzügyi csalás, tőzsdei csalás és pénzmosás bűncselekményekben. <https://rankia.de/kryptowaehrungen/onecoin-die-bulgarische-waehrung-was-ist-sie-und-wie-funktioniert-sie/>

²⁸ „Szabályozáskomplexitás”, azaz a jog, erkölcs, szabványok nemzetközi jog együttesével lehetne kezelni ezt a kérdés. Puszta a nemzeti jogalkotás kevés lesz. (Birher et al 2020)

kriptoaluta szabályozása világszerte nagyon eltérő. Egyes országok, például Japán vagy Svájc fejlett és jól kidolgozott szabályozási kerettel rendelkeznek a kriptoalutákra vonatkozóan. Más országok, például Kína és India szigorúbb korlátozásokat vezettek be, vagy részben betiltották a kriptoaluták kereskedelmét és használatát. A nemzetközi együttműködés és szabályozási harmonizáció ezért központi szerepet játszik a kriptoaluták jövője szempontjából. A szabályozási „sandbox” megközelítések bevezetése olyan országokban, mint az Egyesült Királyság és Szingapúr, lehetővé tette például az induló kriptovállalkozások számára, hogy ellenőrzött környezetben teszteljék termékeiket és szolgáltatásaikat, miközben biztosítják a befektetők védelmét. Önszabályozó szervezetek létrehozása, mint például a Virtual Commodity Association²⁹ és a Crypto Valley Association³⁰ is segíti az eligazodást, mert ezek irányelveket dolgoznak ki tagjaik számára a magasabb szintű befektetővédelem biztosítása érdekében. Fokozott együttműködésre van szükség a pénzügyi szabályozó hatóságok és a kriptotőzsdék között³¹ a szabályok és előírások betartásának biztosítása érdekében. A Pénzügyi Akció Munkacsoport (FATF) 2019-ben frissítette a kriptoeszközökkel kapcsolatos pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás elleni küzdelemre vonatkozó ajánlásait. A Pénzügyi Stabilitási Tanács³² (FSB) létrehozása, és a G20-ak által folytatott vita a kriptoaluták területén³³ mind fontos lépések a befektetővédelem globális minimumszabályainak erősítésében. Ugyanakkor a kriptoaluták szabályozása és a befektetővédelem terén elért előrelépés ellenére továbbra is kihívások és bizonytalanságok állnak fenn, amelyekkel foglalkozni kell a jövőben. A legismertebb problémák a következők: A meglévő szabályozás hozzáigazítása lassú a gyorsan fejlődő kriptopiachoz és az új technológiákhoz – mint az intelligens szerződések, a decentralizált pénzügyi szolgáltatások³⁴ (DeFi) és a stabil érmék – képest. A nemzeti és nemzetközi szabályozás harmonizálása szükséges a befektetővédelem egységes szabványainak megteremtése és a szabályozási arbitrázs megelőzése érdekében. Az átláthatóság javítására és gyorsabb információmegosztásra van szükség a kriptográfiai cégek, szabályozók és befektetők között az iparágba vetett bizalom növelése és a kockázatok minimalizálása érdekében. Oktatási programokat kell kidolgozni és tájékoztató kampányokat kell folytatni a befektetők felvilágosítására a kriptoeszközök kockázatairól és lehetőségeiről, a megalapozott döntéshozatal érdekében. Az adóztatás országonként eltérő, és a nyereség típusától függően változhat: Az Egyesült Államokban az Internal Revenue Service³⁵ (IRS) tulajdonként kezeli a kriptoalutákat, és tőkenyereség-adót vet ki rájuk. A rövid távú tőkenyereség (egy éven belüli értékesítés) szokásos jövedelemként adózik, míg a hosszú távú tőkenyereség (egy év utáni értékesítés) kedvezményes adókulcs alá esik.

²⁹ The Virtual Commodity Association (VCA) is a collective effort by major cryptocurrency exchanges and companies to establish a self-regulatory framework:

<https://coin360.com/glossary/virtual-commodity-association-vca>

³⁰ <https://cryptovalley.swiss>

³¹ Mint például az amerikai SEC és a Gemini kriptotőzsde közötti együttműködés a Bitcoin ETF elindítása érdekében: <https://www.gemini.com/spot-bitcoin-etf>

³² <https://www.consilium.europa.eu/press/press-releases/2021/12/01/anti-money-laundering-council-agrees-its-negotiating-mandate-on-transparency-of-crypto-asset-transfers/>

³³ <https://kriptoakademia.com/2023/03/29/a-g7-orszagok-szigorubb-kriptoaluta-szabalyozast-akarnak>

³⁴ DeFi is a financial technology that uses blockchain, cryptocurrencies, and peer-to-peer networks to remove third parties and centralized institutions from financial transactions.

<https://www.coinbase.com/de/learn/crypto-basics/what-is-defi>

³⁵ <https://www.irs.gov>

Németországban a kriptovalutákból származó nyereség adómentes, ha legalább egy éves tartási időszak után realizálódik. Ellenkező esetben magáncélú értékesítési ügyletként jövedelemadó-kötelesnek számít. Japánban a kriptovaluta kereskedésből származó nyereség, mint bevétel, adóköteles, és a progresszív jövedelemadó-skála vonatkozik rá. Azok a cégek, amelyek kriptovalutákkal kereskednek vagy kriptoeszközökhöz kapcsolódó szolgáltatásokat nyújtanak, iparűzési adókötelesek. A nemzetközi együttműködés és a kriptovalutákra vonatkozó globális szabályozási szabványok létrehozása kulcsfontosságú a szabályozás széttagoztatásának elkerülése, valamint a befektetők és a vállalkozások számára tisztességes és átlátható környezet megteremtése érdekében.

Felhasznált irodalom:

Bánfi Tamás (szerk.) (2009): *Pénzügytan. Egyetemi tankönyv*. Budapest: Tanszék Pénzügyi Tanácsadó és Szolgáltató Kft.

Bánfi Tamás (szerk.) (2006): *Banküzemtan. Egyetemi tankönyv*. Budapest: Tanszék Pénzügyi Tanácsadó és Szolgáltató Kft.

Birher Nándor – Bicskei Tamás – Kovács Viktória (2020): Szabályozáskomplexitás. *Glossa Iuridica*, 7(1-2), 285-313. o.

Botha, Johannes George – Leenen, Louise (2024): *Cryptocurrency-Crime Investigation: Fraudulent use of Bitcoin in a Divorce Case*. International Conference on Cyber Warfare and Security. 19(1) Proceedings of The 19th International Conference on Cyber Warfare and Security. 34-42. o. <https://doi.org/10.34190/iccws.19.1.2050>

Fang, Fan – Ventre, Carmine – Basios, Michail – Kanthan, Leslie – Martinez-Rego, David – Wu, Fan – Li, Lingbo (2022): Cryptocurrency trading: a comprehensive survey. *Financial Innovation*, 8, 13. <https://doi.org/10.1186/s40854-021-00321-6>

Gárdos Péter: (2017): *A kriptovaluta, mint értékpapír?* <https://fintechzone.hu/a-kriptovaluta-mint-ertekpapir/>, megjelenés ideje: 2017. augusztus 14.

Guo, Dong – Zhang, Hanlin (2024): Cryptocurrency and Financial Stability. *International Journal of Innovation and Entrepreneurship*. 3(1), 3, <https://doi.org/10.56502/IJIE3010003>

Hadan, Hilda – Zhang-Kennedy, Leah – Nacke, Lennart – Mäkelä, Ville (2024): Gamification and Gaming in Cryptocurrency Education: A Survey with Cryptocurrency Investors and Potential Investors. *Simulation & Gaming*, 55(2), 196-223. o. <https://doi.org/10.1177/10468781231223762>

Király Péter Bálint (2020): A kriptovaluták pénzügyi fogyasztóvédelmi aspektusai. *Iustum Aequum Salutare*, 16(4), 45-48. o.

Movchan, Anatolii – Shliakhovskiy, Oleksandr – Kozii, Vasyi – Fedchak, Ihor (2023): Investigating cryptocurrency financing crimes terrorism and armed aggression. *Social and Legal Studies*, 6(4), 123-131. o. <https://doi.org/10.32518/sals4.2023.123>

Samuelson, Paul A. – Nordhaus, William D. (2012): *Közgazdaságtan*. 19. kiadás, Budapest: Akadémiai Kiadó.

Senocak, Suleyman Umit – Totan, Tarik – Demirkiran, Fatma (2024): Development of the Cryptocurrency Addiction Scale: A Methodological Study. *International Journal of Caring Sciences*, 17(1), 492-506. o.

Shahzad, Muhammad Farrukh – Xu, Shou– Lim, Weng Marc – Hasnain, Muhammad Faisal – Nusrat, Shahneela (2024): Cryptocurrency awareness, acceptance, and adoption: the role of trust as a cornerstone. *Humanities and Social Sciences Communications*, 11, 4. <https://doi.org/10.1057/s41599-023-02528-7>

Szijaártó Milán – Frigyer László (2023): Kriptovaluták a vagyonszerzésben. *Európai Jogi Közlemények*, 4(1), 28-43. o.

Szilovics Csaba (2021): A kriptovaluták pénzfunkciójáról és gazdasági, társadalmi jelentőségéről. In: Bujtár Zsolt – Szívós Alexander Roland – Gáspár Zsolt – Szilovics Csaba – Breszkovics Botond (szerk.) *Kripto eszközök világa a jog és a gazdaság szemszögéből. Konferenciakötet - válogatott tanulmányok*, Pécs: Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar,

Wiwoho, Jamal – Trinugroho, Irwan – Kharisma, Dona Budi – Suwadi, Pujiyono (2024): Cryptocurrency mining policy to protect the environment. *Cogent Social Sciences*, 10(1). 2323755, <https://doi.org/10.1080/23311886.2024.2323755>

Zéman Zoltán – Lukács János – Túróczi Imre (2015): A pénzmosás megjelenése a gazdaságban. *Polgári Szemle*, 11(4-6), 388-400. o.

Zhelekhovska, Tetiana (2023): Legal regulation of cryptocurrency and cryptocurrency operations in the European Union. *Visegrad Journal of Human Rights*, 6, 201-207. o. <https://doi.org/10.61345/1339-7915.2023.6.31>

Linkek

<https://kanzlei-herfurtner.de/regulierung-von-kryptowaehrungen/>

<https://www2.deloitte.com/hu/hu/pages/tax/articles/kriptovalutak-adokezeles.html>

[https://Mi az a kriptovaluta? | Kriptopénz útmutató kezdőknek \(2023\) \(dolgospenz.hu\)](https://Mi%20az%20a%20kriptovaluta%3F%7C%20Kriptop%C3%A9nz%20%C3%BAtmutat%C3%B3%20kezd%C3%B3knek%20(2023)%20(dolgospenz.hu))

<https://investopedia.hu/kriptovaluta-utmutato/>

<https://dolgospenz.hu/mi-az-a-kriptovaluta/>

<https://www.tagesschau.de/wirtschaft/eu-parlament-kryptowaehrung-101.html>

<https://academy.binance.com/hu/articles/how-to-invest-in-bitcoin-and-cryptocurrencies>

<https://elemzeskozpont.hu/kriptovalutak-mukodese-vasarlas-befektetes-miert-fogsz-vesziteni>

[https://Gesetz zu KryptotransfersEU reguliert den "Wilden Westen"](https://Gesetz%20zu%20KryptotransfersEU%20reguliert%20den%20%22Wilden%20Westen%22)

<https://szakcikkadatbazis.hu/doc/3669746>

<https://academy.binance.com/hu/articles/what-is-a-cryptocurrency>

<https://juratus.elte.hu/a-kriptovalutak-jogi-szabalyozasa/>

<https://bitcoin-2go.de/regulierung/eu-krypto-regulierung-2024/> Krypto-Regulierung in der EU: Alle Neuerungen im Überblick

<https://nav.gov.hu/ado/szja/uj-szabalyok-alapjan-adoznak-a-kriptovaluta-ugyletek>

<https://www.tagesschau.de/inland/krypto-geldwaesche-bka-101.html>

<https://ChipMixer>"Ermittler schalten größten Krypto-Geldwäschendienst ab

<https://www.euoparl.europa.eu/topics/de/article/20220324STO26154/die-gefahren-von-kryptowaehrungen-und-der-nutzen-der-eu-gesetzgebung>

[https://Die Gefahren von Kryptowährungen und der Nutzen der EU-Gesetzgebung](https://DieGefahrenvonKryptowaehrungenundderNutzenderEUGesetzgebung)

<https://www.bundestag.de/resource/blob/859726/f7f427408b0930cdf9d591b3f070d1fd/WD-4-069-21-pdf-data.pdf>

[https://Chancen und Risiken der Anerkennung des Bitcoin als gesetzliches Zahlungsmittel](https://ChancenundRisikenderAnerkennungdesBitcoinalsgesetzlichesZahlungsmittel)

<https://www.euoparl.europa.eu/pdfs/news/expert/2022/4/story/20220324STO26154/2022032> https://4STO26154_de.pdf Die Gefahren von Kryptowährungen und der Nutzen der EU-Gesetzgebung

<https://www.euoparl.europa.eu/news/de/press-room/20230414IPR80133/neue-regeln-zur-rueckverfolgung-von-kryptowertetransfers-in-der-eu>

[https://Neue Regeln zur Rückverfolgung von Kryptowertetransfers in der EU](https://NeueRegelnzurRueckverfolgungvonKryptowertetransfersinderEU)

<https://www.deutschlandfunkkultur.de/mica-kryptowaehrungen-regulierung-eu-bitcoin-ethereum-102.html>

[https:// MiCA-Gesetz](https://MiCAGesetz)

[https://Wie die EU Kryptowährungen regulieren will](https://WiedieEUKryptowaehrungenregulierenwill)

[https://Regulierung von Kryptowährungen: eine Untersuchung von Marktreaktionen](https://RegulierungvonKryptowaehrungen:eineUntersuchungvonMarktreaktionen)

https://www.bis.org/publ/qtrpdf/r_qt1809f_de.pdf

www.zeit.de/wirtschaft/geldanlage/2023-04/kryptowaehrungen-kryptomarkt-eu-parlament-regulierung EU-Parlament beschließt Regeln für Kryptomarkt

[https://Europa-ParlamentErstmals Regulierung für Krypto-Transaktionen beschlossen](https://Europa-ParlamentErstmalsRegulierungfürKrypto-Transaktionenbeschlossen)

<https://www.deutschlandfunk.de/erstmals-regulierung-fuer-krypto-transaktionen-beschlossen-100.html>

<https://usa.visa.com/content/dam/VCOM/regional/na/us/run-your-business/documents/pfd-biannual-threats-report-december-2023.pdf>

REGULATION OF CRYPTOCURRENCIES – LEGAL CHALLENGES AND RISKS

NORBERT VARGA, NÁNDOR BIRHER, EDIT KNOLL-CSETE

Bitcoin and Ethereum have increasingly become the focus of public attention in recent years. Both are cryptocurrencies, decentralized digital assets, both can be used as a decentralized currency. Their value is generated by the public agreement. The advantage of cryptocurrencies is that they enable safe and simple transactions between two parties, without an intermediary. They are digital currencies based on blockchain technology. Cryptocurrencies have unfortunately become targets of fraudsters and criminals due to their rapid rise in popularity. In addition to the technological innovations and financial opportunities offered by digital currencies, the question of the ethical dimension also arises. How do cryptocurrencies comply with ethical principles, especially regarding the ethics of money, since not everyone has access to the profits they generate? The anonymity of digital currencies can facilitate money laundering, terrorist financing and other illegal transactions. In addition, there are concerns about their energy consumption and environmental impact. Therefore, there is a need for effective regulation to prevent fraud and abuse and to protect investors. The use of cryptocurrencies can make it difficult to establish the identity of the parties involved (anonymity and pseudonym), which encourages fraud, money laundering and other illegal activities. The price of cryptocurrencies can fluctuate significantly (volatility), which can cause serious financial losses to investors. Cyber-attacks, hacking incidents and technical errors can ultimately lead to the loss of crypto-assets (technological-security risks).

Keywords: cryptocurrency, financial transaction, bitcoin, altcoin, token, crypto asset